

רשק
שיעורין
תורה

היכלי תורה

ערש"ק שלח כב סיון תשע' ♦ דף היומי בבלי: סנהדרין קיב ירושלמי: כלאים ד

שלה לך אנשים ויתרו את ארץ כנען..

ברש"י: למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דיבה שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר.

מקשים העולם, מאי קשיא ליה לרש"י למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, והלא שניהם היו באותו הפרק, כמו שמוכח מהפסוקים, שלאחר פרשת מרים נאמר 'ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן'.

ברם, יש לפרש שעיקר תמיהתו של רש"י אינה על סמיכות הפרשיות בתורה, כי אכן מפני שנתארעו צרעת מרים ושילוח המרגלים בסמיכות זמן זה לזה, ראוי שיסמכו פרשיותיהם, תמיהתו של רש"י היא מדוע באמת ארע כך, שהיה שילוח המרגלים סמוך לצרעת מרים, והלא מפורש בפרשת דברים, שההתעוררות הראשונה לשליחת המרגלים היתה על ידי בני ישראל כמו שכתוב 'ותקרבון אלי כלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ'. מדוע זה נתמהמהו בני ישראל מלתבוע ממשה רבנו לשלוח מרגלים עד עתה, ולא עלה על דעתם לדרוש זאת לפני כן.

אלא שחששו בני ישראל מלשלוח מרגלים, שמא ילכו הללו ויבאו ויוציאו את דבת הארץ רעה, ולפיכך נמנעו מלתבוע ממשה שישלח מרגלים. אולם כאשר לקתה מרים בגופה מחמת שדברה לשון הרע, היה לבם סמוך ובטוח שהמרגלים יקחו מוסר ממעשה זה, ויזהרו מלהוציא דבת הארץ רעה, לפיכך מצאו שכעת היא השעה הכשרה לדרוש ממשה רבנו שישלח מרגלים.

אלא שרשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר, ואף שראו ענשה של מרים, הוציאו את דבת הארץ רעה.

ע"פ תפארת יהונתן

נושאי הדף בעלון

אמירת לשון אבידה על צדיק
שמת.....סנהדרין קיב

דירה ובנין ביריחו בזמן
הזה.....סנהדרין קיג

חיוב מלקות במברך ברכה
לבטלה.....מכות ב

תביעת סתם שאלה בתוך שלושים
יום.....מכות ג

הכשר מים שאובים על ידי
זריעה.....מכות ד

חומר האיסור של הנטפל לעוברי
עבירה.....מכות ה

עדי עגונה שהכחישו בחקירות אך לא
התכוונו להעיד.....מכות ו

כפתור ופרח.....עמוד 5

אמירת לשון אבידה על צדיק שמת

בגמרא במועד קטן (כה:): אמרו, שאל רב אשי לבר קיפוק באותו יום שאמות כיצד תספידני, ואמר לו, שיאמר אם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו איזובי קיר, לויתן בחכה הועלה מה יעשו דגי רקק, בנחל שוטף נפלה חכה מה יעשו מי גבים.

אמר לו בר אבין חס ושלום לדמות צדיקים לחכה ושלהבת, אלא כך הייתי מספידו בכו לאבלים ולא לאבידה, שהיא למנוחה ואנו לאנחה.

ואמרו בגמרא שחלשה דעתו של רב אשי עליהם, והתהפכו רגליהם של בר קיפוק ובר אבין ולא היו ראויים לעשות חליצה. ופירש"י (ד"ה חלש) חלשה דעתו מחמת שדימוהו, זה לשלהבת וזה לאבידה. ומבואר שהרי זה גנות לצדיקים לדמותם לאבידה ואין לעשות כן.

והקשה הנודע ביהודה באהבת ציון (דרוש ו), שמי לנו גדול מאבות העולם אברהם יצחק ויעקב, ובסוגיין מבואר שאמר עליהם הקב"ה לשון אבידה, 'חבל על דאבדין ולא משתכחין'. זאת ועוד שהרי הוא מקרא מפורש שאומר ישעיה הנביא (נא א) 'הצדיק אבד ואין איש שם על לב'. הרי שאינו גנות לומר לשון אבידה על צדיק.

והמהרש"א (שם ח"א ד"ה חליש) פירש, שהטעם שחלשה דעתו של רב אשי על שדימוהו לשלהבת ואבידה, הרי זה משום שלשון זה מורה שיכלה כשלהבת ושיהיה אבידה, ואינו כן כיון שהצדיק יש לו השארות הנפש לעולם הבא, ומה שכתוב בפסוק 'הצדיק אבד' פירושו לדורו, שהעולם איבד אותו, מה שאין כן כשמדמים אותו ל'אבידה' משמע שהוא עצמו הוא דבר הנאבד, ולכן נענשו שהתהפכו רגליהם שלא יהיו ראויים לחלוץ, כי הייבום והחליצה מורים על השארות הנפש להקים לאחיו שם, כידוע לבעלי הקבלה.

ודחה הנודע ביהודה את דבריו, שבר אבין הרי אמר לבר קיפוק שחס ושלום לדמות את הצדיק לשלהבת, וודאי טעמו הוא משום השארות נפשו של הצדיק, ואם כן הוא עצמו עמד על זה שלא יתכן לומר לשון המורה על אבדון על הצדיק, ואיך יתכן שהוא עצמו מדמה את הצדיק לאבידה, וכפירוש המהרש"א שזה מורה על אבדון נצחי.

וכתב, שודאי אין כוונת בר אבין לדמות את הצדיק עצמו לאבידה, אלא כוונתו לומר שהוא אבידה לבני דורו, אך גם על זה חלשה דעתו של רב אשי כיון שגם לדורו אינו נאבד, כי גדול כחו להתפלל על בני דורו כאשר יבואו להתפלל על קברו.

ולשון הפסוק 'הצדיק אבד', פירושו שאבד לבני דורו הרחוקים מקברו שאינם יכולים להתפלל עליו. ועי"ש שמפרש לפי זה את המשך דברי הגמרא במועד קטן שם.

ולפי זה מיושבת גם סוגיין, שאמר הקב"ה על אבות העולם 'חבל על דאבדין ולא משתכחין', והנה אם הכוונה במה שאמר 'ולא משתכחין' היא שאין אחרים כמותם, היה לומר ולא משתכח כוותיהו, שלשון לא משתכחין משמע שהם עצמם אינם נמצאים. אלא שלפי המבואר הוא מבורר היטב, שאמר הקב"ה חבל על האובדים ואינם נמצאים, שרק אותם שאינם נמצאים הרי הם אובדים, אבל לא אותם שנמצאים בקברם שאפשר להתפלל עליו, והם אינם נחשבים אבידה [והאובדים ודאי הכוונה על מה שאובדים לדור ולא על שהצדיקים עצמם אובדים].

דירה ובנין ביריחו בזמן הזה

בגמרא מבואר שיהושע עשה את העיר יריחו עיר הנדחת, והחרים שלא תבנה עוד, והביאו בגמרא שאסור אף לבנותה בשם אחר ואסור לבנות עיר אחרת בשמה.

בספר שם ושארית לנפש חיה (סי' ו) הסתפק הנפש חיה אם מותר היום לבנות בית ביריחו, והביא שבספרי (במדבר פא) דרשו הפסוק שנאמר ביתרו (במדבר י לב) 'והיה כי תלך עמנו והיה הטוב ההוא', וכי מה טובה הטיבו לו, אמרו כשהיו ישראל מחלקים את הארץ הניחו דושנה של יריחו חמש מאות אמה על חמש מאות אמה, אמרו כל מי שיבנה בית הבחירה בחלקו יטול דושנה של יריחו, נתנוהו ליונדב בן רכב חלק בראש והיו אוכלים אותו ארבע מאות שנה וארבעים שנה. ומבואר שהיתה יריחו עיר מיושבת בימות השופטים. ודחה שאפשר שדושנה של יריחו אינה יריחו ממש אלא רק בסמוך לה, או אפשר שרק לבנות חומה אסור, שע"ז היא נעשית עיר שזהו גדרה של עיר להיות מוקפת חומה, וכן נראה מלשון קללת יהושע (יהושע ו כו) 'בבכרו ייסדנה ובצעירו יציב דלתיה' והם דלתות החומה שהם דלתות העיר. ואם נאמר שגם בית אסור לבנות, יש להסתפק אם בית אחד ג"כ אסור, או דווקא כשיעור עיר, ולא יהיה איסור אלא רק לזה הבונה את הבית המשלים לשיעור עיר.

ועל דרך דברי הנפש חיה כתב בשו"ת מועדים וזמנים (ח"ה סי' שמו הערה א), שהחרם הוא רק למי שרוצה לבנות עיר שלמה כיריחו, ואז אסור אפילו כשבונה במקום אחר על שמה לזכר הישנה שהחריבו, אבל אם רק בונה לעצמו דירה שם ואינו מתכוין בכך להנציח את העיר יריחו שהחריבו, מותר, ובה"ז שיש שם כבר עיר אין לחשוש, ומסתבר גם שהאיסור הוא רק כשבונה גם חומה סביב כמו בזמן הנסים וכיבוש המקום.

ובעל האמרי בינה כתב (שם ושארית לנפש חיה שם), שלפי מה שכתב הרמב"ם (הובא ברד"ק יהושע ו כו) שהטעם שאסר יהושע לבנות את העיר הוא להיות המופת קיים שנפלה חומת עיר יריחו תחתיה, וכל מי שיראה החומה שוקעת בארץ יתבאר לו שאין זה תכונת בנין נהרס כן אבל נשתקע במופת, א"כ עכשיו שכבר נבנתה החומה מחדש ואי אפשר לראות את החומה השוקעת, ואף רושם חומת העיר לא ניכר, שוב מותר לבנות. אולם באמת לפי טעם זה יקשה שהרי מבואר בסוגיין שיהושע קילל שלא יבנו אותה ויקראו אותה בשם עיר אחרת ולא יבנו עיר אחרת ויקראו שמה יריחו, ורש"י (ד"ה לא יריחו) כתב שאפילו שם יריחו ימחה לעולם, ולטעמו של הרמב"ם קשה לאיזה צורך נאסר זה. ואף שיש לדחוק שזה אסור מטעם אחר, מ"מ לא נוכל לסמוך על טעמים שלא נתבארו בדברי חכמי הגמרא.

אולם כתב שבאמת לא מצינו שיזכירו בפוסקים דין זה שאסור לבנות עיר יריחו, ואולי י"ל שכיון שמצינו בתוספתא (סנהדרין פ"ד ה"י) שמאחר שהיא נבנית מותר לישב בה, כמו שנאמר (מלכים ב' ב ה) 'ויגשו בני הנביאים אשר ביריחו', א"כ יש לומר שכיון שכבר נבנית וידענו שבזמן בית שני היתה עיר גדולה וישבו בה, בודאי נפקע ג"כ האיסור, כיון שאחר נפילתה כבר נבנית, והיא עיר אחרת ופנים חדשות באו לה, ושוב אין איסור אף בבנין. וגם כיון שישבו שם בני נביאים דוחק לומר שהיה איסור בנין בעיר, אלא ודאי כיון שכבר נבנית ומותר לשבת בה שוב נפקע אף איסור בנין, ואף אחר שנחרבה, ולכן לא הזכירו הפוסקים איסור בנין.

חיוב מלקות במברך ברכה לבטלה

כתב רב האי גאון בתשובות הגאונים (שערי תשובה סי' קטו), אודות המנהג שהיו שנהגו לברך בקידוש יום השבת גם את ברכת 'מקדש השבת' כמו בליל שבת. וז"ל, וששאלתם שיש מי שמברך ביום 'בורא פרי הגפן' ו'מקדש השבת', הוא דרך שטות ובורות ולא נפקי ידי חובתייהו, ולא עוד אלא שחייבים מלקות בשביל 'לא תשא' (שמות כו) שמברכין ברכה שאינה צריכה, וגם מפסיקין בין ברכה לשתיה, ע"כ. ומבואר שלדעתו המברך ברכה לבטלה עובר באיסור דאורייתא של 'לא תשא', וחייב מלקות על זה. ובעיקר הדבר שברכה לבטלה יש בה איסור דאורייתא, כן דעת רוב האחרונים [ראה מג"א (סי' רטו סק"ו), ברכי יוסף (או"ח סי' מו סק"ו)] בדעת הרמב"ם, כמו שמשמע בדבריו (ברכות פ"א הט"ו) וכמבואר בתשובתו (פאר הדור סי' קה). אמנם בדברי הרמב"ם אין מבואר שלוקים על לאו זה, ובדברי הגאונים מבואר שלוקים עליו. וראה מה שהאריך בזה בשדי חמד (מערכת הבי"ת כלל קטו) בדברי האחרונים בדעת הרמב"ם ושאר הראשונים, אם יש בברכה לבטלה איסור דאורייתא.

אמנם בפתח הדביר (ח"ג סי' רפט סק"א) עמד בדברי הגאונים, שכיוצא בדבריהם הביא בברכי יוסף (או"ח סי' תפב שיו"ב סק"א) מספר הפרדס לרבינו אשר בר חיים (שער ט פרק טז אות ד) שכתב משם רבינו יהודה אלברגלוני, וז"ל, להשלים ד' כוסות לאחר שעבר ט"ו וי"ו בניסן, ואין צריך לומר אחר י"ז, אינו משלים. ואם עשה כן אפילו ב"ז מוציא שם שמים לבטלה, וחייב מלקות.

והקשה בפתח הדביר על דבריהם, שהרי מבואר בסוגייתנו ובכמה מקומות בש"ס שלאו שאין בו מעשה אין לוקים עליו, ומטעם זה אין לחייב עדים זוממין מלקות על שעברו על לאו של 'לא תענה' (שמות כ"ב), כיון שהוא לאו שאין בו מעשה, ואם כן קשה איך לוקים על לאו של הוצאת שם שמים לבטלה, הרי הוא בדיבור בלי מעשה. ועוד תמה שאף לדעת הסוברים שברכה לבטלה יש בה איסור דאורייתא, לא מצאנו מי שיסבור שלוקים על לאו זה. ואין לומר שכיון שנשבע לשקר בשם השם לוקה אף על פי שהוא לאו שאין בו מעשה, כמבואר ברמב"ם (סנהדרין פ"ח ה"ב, מובא באליבא דהילכתא), וא"כ גם ברכה לבטלה הנלמדת מ'לא תשא' ילקה, מ"מ אף על פי ששניהם נלמדים מאותו פסוק, רק שנשבע לשקר יש לימוד מיוחד בתמורה (ג), עיי"ש, ויש בו אזהרת לאו, וזה לא נאמר במוציא שם שמים לבטלה.

ומסיק בפתח הדביר, שצריך לומר שאין כוונת הגאונים למלקות דאורייתא אלא למכת מרדות מדרבנן, ואף על פי שדרך הגאונים לפרש דבריהם והיה להם לומר שאינם מדברים במלקות דאורייתא, מכל מקום מצאנו בכמה מקומות שאמרו חיוב מלקות ואין הכוונה בו אלא למכת מרדות, ולא נפלאת היא ולא רחוקה לומר שגם כוונת הגאונים אינה אלא למלקות דרבנן.

תביעת סתם שאלה בתוך שלושים יום

בגמרא מבואר שהמלוה את חבירו בסתם, אינו רשאי לתובעו בפחות מל' יום מעת ההלוואה. ולמדו זאת ממה שנאמר (דברים טו ט) 'קרבה שנת השבע שנת השמטה', ממשמע שנאמר קרבה שנת השבע איני יודע שהיא שנת שמטה, אלא מה תלמוד לומר שנת השמטה, לומר לך שכשם שהשנה השביעית משמטת כן יש שמטיה אחרת, והיא שלשים יום, שהמלוה את חבירו סתם אינו רשאי לתובעו בפחות משלשים יום, שהרי מצאנו ששלשים יום בשנה חשובים שנה, וא"כ שנת השמטה הכוונה לשלושים יום.

וכתב הריטב"א (ד"ה דאמר), שאף על פי שיש מי שסובר שיום אחד בשנה חשוב שנה, מכל מקום כאן לכל הדעות דורשים את הפסוק שההלואה היא לשלשים יום ולא ליום אחד, כיון שאין אדם לווה מעות מחבירו על מנת לפרעם מיד למחרת, אלא כדי לעשות בהם צרכיו ולהחזיר מעות אחרים אחר זמן מה.

ולפי זה כתב שבמשאל לחבירו חפץ ומחזיר אותו חפץ בעצמו, שאין שייכת סברא זו שהרי לא ניתן להוצאה, אין הדין שסתם שאלה לשלשים יום, אלא אם השאליל לו בסתם רשאי המשאליל לתובעו ששיבנו לו אף בתוך שלשים יום, וכשיטת רש"י (שבת קמח. ד"ה הלויני), ושלא כדעת ר"ת (בתוס' שם ד"ה שואל).

וכן פסק בשו"ע (ח"מ סי' עג ס"א, סי' שמא ס"א) כדעת רש"י, וחילק בין הלוואה לשאלה, שרק בהלוואה נוקטים שסתם הלוואה לשלשים יום, אבל בסתם שאלה זמנה לאלתר ויכול לתובעו מיד. וכתבו הסמ"ע (סי' עג סק"ה) והש"ך (סק"ג), שהטעם הוא לפי שהיא חוזרת בעין. ובבירור הלכה (ח"מ סי' שמא) הביא שיטות הראשונים שנשארו ונתנו בדבר, ושכבר הכריע בדבר במשנ"ב (סי' שז ס"ק מב) כדעת רש"י, שסתם הלוואה לשלשים יום, וסתם שאלה אינה לשלשים יום.

והגאון מפלאצק בספר מקצוע בתורה (סי' עג סק"ג) הוכיח, שגם במקום שאין השאלה חוזרת בעין, כיון שאמר בלשון שאלה זמנה לאלתר, ובטעם הדבר כתב, שצריך לומר שכיון שהדרך לומר לשון שאלה על דברים החוזרים בעין, לכן אפילו בדברים שאינם חוזרים בעין אין לו זמן שלשים יום, והכל תלוי בלשון ולא במציאות אם חוזר בעין אם לאו. וכן כתב בפתחי משפט (סק"ב), ולפי זה כתב שאם יאמר השאלילני מעות יהיה זמנו גם כן לאלתר, אף על פי שהמעות אינן חוזרות בעין, כיון שאמר לשון שאלה.

והסתפק אם יאמר הלויני חפץ, אם יהיה זמנו שלשים יום כיון שאמר בלשון הלוואה, אף על פי שהחפץ חוזר בעין, והעלה בצ"ע. וכתב במקצוע בתורה (שם) שבלשון לע"ז שאין חילוק בלשון בין שאלה להלוואה, הכל הולך לפי הענין ולפי המנהג. וכן כתב במג"א (סי' שז ס"ק יד הו"ד במ"ב שם), שבמדינותינו נוהגין שסתם הלוואה רשאי לתבוע לאלתר.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

הכשר מים שאובים על ידי זריעה

בסוגיין, אמר רב יהודה אמר רב, חבית מליאה שנפלה לים הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה, שחוששים לשלשה לוגין שלא יהו במקום אחד. ונחלקו הראשונים במה היתה החבית מלאה ומהו הנידון בסוגיין. רש"י (ד"ה לא עלתה) גרס שמדובר בחבית מלאה מים שאובים שהם פסולים לטבילה, לפי שאין כשרים לטבילה אלא מי מעיינות או מי גשמים ולא מים שאובים, וחדש רב שאף על פי שנפלה החבית לתוך הים אסור לטבול בה, שחוששים שמא כל המים שהיו בחבית עומדים יחד ובא זה ראשו ורובו במים שאובין, ואף אם היה טהור קודם לכן נפסל מלאכול בתרומה אם טבל במקום החבית, שהרי זה אחד מן הפוסלין את התרומה.

והתוספות (ד"ה אמר) חלקו עליו, וכתבו שאם היו בחבית מים שאובים היו נכשרים לטבילה, שכשם שמצאנו לענין מים טמאים שאם נזרעו בתוך מים טהורים נטהרו מטומאתם (ביצה ז:), הוא הדין למים שאובים שנכשרים על ידי זריעה, וזריעה היא הטבלת המים בתוך המים הכשרים עד שיצופו הכשרים על הפסולים (ראה רמב"ם טומאת אוכלין פ"ב הכ"א), וכיון שהחבית היתה בתוך הים שמימיו כשרים לטבילה הוכשרו גם מי החבית, ואין להם עוד דין מים שאובים. ולכן פירשו התוספות שמדובר בחבית מלאה יין, והיין פסול לטבילה, ומדובר ביין לבן שא"א לראות אם נתערב או שעומד במקומו, ובזה חידש רב שחוששים שכל היין עומד במקום שטבל בו ונמצא שטבל ביין ולא במים ולא עלתה לו טבילה.

וכדברי **התוספות כתבו הרא"ש** (ב"ק פ"ז סי' ג, מקואות סי' ב, הו"ד בט"ז יו"ד סי' רא סק"ג), וכ"כ **הרשב"א בשער המים הארוך** (שער ז), וכן נפסק להלכה, שמים שאובים שהוזרעו במקוה הוכשרו לטבול בהם.

והנה בזמנינו שאין טובלים במעיינות אלא במי גשמים, ואין די הצורך מי גשמים שיוכלו לטבול בהם תמיד, דנו הפוסקים באופנים שיוכלו להכשיר מים שאובים לטבילה על ידי זריעה והשקה למי גשמים. ושתי דרכים הן להכשרת מים שאובים. אחת היא על ידי השקה, שעושים בכל מקוה אוצר שבו אגורים מי גשמים שנצברו בו, ואותם מים משמשים את מי המקוה על ידי נקב שמחבר בין האוצר למקוה, וזוהי השקה דהיינו חיבור בין מי האוצר שבמקוה שהם מי גשמים לבין המים השאובים. והדרך השנית היא על ידי זריעה, ואופן עשיית המקוה דומה למקוה של השקה, אלא שבהשקה ממלאים את המים השאובים במקוה הטבילה ואח"כ מחברים את המים האלו לאוצר מי הגשמים, ובמקוה זריעה ממלאים את המים השאובים לתוך האוצר של מי הגשמים, וכשהמים עולים על גדותיהם הם עוברים דרך הנקב שבקיר למקוה הטבילה וממלאים אותו.

[ובאמת ב' הדרכים דין של הכשר אחד יש להם, שלדעת הרא"ש (שם) הוא מדין זריעה, וכמבואר בתוס' בסוגיין, וכמו שביאר בחי' ר"ח הלוי (טומאת אוכלין פ"ז ה"ה). ולדעת **מהרי"ק** (שורש נו) אין ההכשר בשניהם מדין זריעה אלא מדין המשכה וחיבור, שכיון שהשיקם יחד והם מחוברים, השאובים נגררים אחר המקוה, והכל שם מקוה עליו, וכמו שביאר **בשו"ת בית אפרים** (יו"ד סי' נג) בדעת מהרי"ק].

חומר האיסור של הנטפל לעוברי עבירה

כתב **בשו"ת דברי יואל** (אהע"ז סי' ק"ח אות ז), בדבר המשתתפים במוסדות ממשלה של חוטאים העוסקים בחטאים ועוונות, ולוקחים חבל ביניהם כל שהוא, ואין נוספים חטאים על ידי מעשיהם, שבכיוצא בזה אמרו חכמים בסוגיין על הפסוק (דברים ז' ו) 'על פי שנים עדים או שלשה עדים', אם מתקיימת העדות בשני עדים למה פרט הכתוב בשלשה, ר' עקיבא אומר לא בא השלישי אלא להחמיר עליו ולעשות דינו כיוצא באלו, וענש הכתוב לנטפל לעושי עבירה כעושי עבירה. ופירש רש"י (ד"ה ר' עקיבא) שלא תאמר הואיל ובלאו הוא היתה העדות מתקיימת לא יעשו בו דין הזמה, לימדך הכתוב שאף הוא מן מקיימי דבר.

והרי בסוגיין אין עושה השלישי שום חיזוק לעדות כי שני עדים הרי הם כמאה, ורק בשביל שנטפל להם דינו שווה להם ונענש כמותם. וק"ו במקום שע"י שנטפל לרשעים עושה גם חיזוק להם, שאומרים העולם שיראים נשתתפו בדבר והודו לדעת המינים והאפיקורסים ר"ל, ונמשכים אחרים אחריהם, והם גרועים מהעד השלישי שלא חילק הכתוב בינו לשנים האחרים.

והביא מדברי **רבינו יונה** (אבות פ"א מ"ז) שכתב וז"ל, ואל תתחבר לרשע, שהוא עונש גדול שאין כמותו, כי החטא החמור אם פשע בו עשה עבירה אחת, אבל זה בכל העבירות שעושה הרשע יש לו חלק בהם בשכר חבורתו, ונמצא עושה חטאים גדולים רבים ועצומים, ואם ידיו אסורים ולא נהנה מהם, שכן כתוב (נגעים פ"ב מ"ו) אוי לרשע ואוי לשכנו, כי הוא חוטא ושכנו מנוגד.

שכן מפורש באבות דר' נתן (פ"ל מ"ג), כל המדבק לרשעים אע"פ שאינו עושה כמעשיהם נוטל פורענות כיוצא בהם. ועל זה נאמר (דברי הימים ב' כ"ז) 'בהתחברך גו' פרץ ה' את מעשיך', עכ"ל. וכל זה הוא בכל סתם התחברות לרשעים שיש לו חלק במעשיהם ע"י ההתחברות, וק"ו באופן שמשתתף עמם בפירוש בכל מעשיהם. וראה עוד מה שכתב כעין זה בספר **ויואל משה** (עמ' ק"ב).

וכ"כ הגר"א וסרמן (קובץ מכתבים לח), בדבר התחברות לועד הלאומי שהחזיק בתי ספר שהיו מלמדים בס' לרבואות מילדי ישראל תורת הכפירה, ומחנכים אותם להיות מופקרים לתיאבון וגם להכעיס, והדבר הזה הוא עריכת מלחמה גלויה נגד מלכות שמים, כי לא יעשו במחשך מעשיהם רק עושים ביד רמה לעיני כל ישראל, וכתב שכל המשתתף עמם הרי הוא מסייעם, אם בתמיכת כסף או בהרמת הסמכות שלהם או בשניהם יחד, ומלבד איסור ההתחברות שהיא הלכה מוסכמת באין שום חולק עליה, אבל בנידון זה א"צ לדון מטעם זה, אלא המסייעים באיזה אופן שהוא, יש לו חלק ממש בכל מעשיהם להרבות כפירה ופריקת עול, ואחרי כל אלה הנשאר מקום להסתפק אם מותר להתחבר עמם, והרי שנינו בסוגיין ענש הכתוב את הנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה.

ומה שכתב השואל כי כוונת המתחברים לש"ש, להציל מה שאפשר להציל, והיינו כמו שאמרו (הוריות י:): גדולה עבירה לשמה, אבל כבר אמר הגאון בעל **נפש החיים** (ש"ג פ"ז) שהעבודה על זה הדרך לא היתה נוהגת אלא קודם מתן תורה לבד, אבל מעת שבא משה והורידה לארץ לא בשמים היא, ואסור לנו לשנות ח"ו משום אחת מהנה ממצות ה', אף אם תהיה הכוונה לשם שמים, ואין הדבר מסור ביד האדם להמנע ממנה ח"ו.

עדי עגונה שהכחישו בחקירות אך לא התכוונו להעיד

בש"ת דברי יואל (השמטות אהע"ז ס' קע) נשאל בדבר אשה עגונה שהגיעו ב' עדויות סותרות על מות בעלה. הא' היתה גביית עדות שגבו בית דין מפי עד אחד שאמר שבעלה של אשה זו מת בשדה המלחמה סמוך לקאלאמייע ונקבר שם בשדה, והב' היתה ידיעה מרישומי הממשלה שמת בבית הרפואה שבקאלאמייע ונקבר בבית החיים שבעיר. ודן אם יכולים להתיר את האשה להינשא, אף על פי שהעדויות מכחישות זו את זו בעיקר החקירות, שהרי הם חלוקים בשאלת מקום המיתה.

ואחר שהאריך לדון בדין עדי אשה המכחישים זה את זה בחקירות, ודינם כשלא העידו בתוך כדי דיבור, כמבואר בענין הקודם, כתב (סוף אות ה) שכאן יש לומר לכל הדעות שאין העדים מצטרפים זה לזה, ומקבלים את דברי אחד מהם, והוא על פי המבואר בסוגיין. שבמשנה אמר רבי לענין כת של עדים שנמצא אחד מהם קרוב או פסול עדות כולם בטלה, ודווקא בזמן שהתרו בהן, אבל בזמן שלא התרו בהן, מה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש. וביאר רבא, שבית דין שואלים את העדים אם באו להעיד או לראות, אם אומרים שבאו להעיד נמצא אחד מהם קרוב או פסול, עדות כולם בטלה. ואם אומרים שלראות באו ולא להעיד, אין הקרוב והפסול פוסלים את הכשרים, שאם לא כן יקשה מה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש. ומבואר בזה, שאין עדים פסולים מצטרפים לכשרים לפוסלם, אלא כשנתכוונו להעיד. וכן פסק בשו"ע (ח"מ ס"ו לו ס"א).

ולפי זה כתב בדברי יואל, שגם עדי עגונה המעידים שמת בעלה, שנמצא אחד מהם שקרן או פסול, אינו פוסל את האחרים אלא אם כן נתכוונו שניהם להעיד, שהכוונה להעיד היא זו שמצרפתם. אבל אם אחד מהם לא נתכוון להעיד, לא נצטרפו זה לזה, ולכן אף אם אחד מהם נמצא שקרן או פסול, העד השני נשאר בכשרותו ומתירים את האשה להינשא על פיו.

ועל פי זה כתב בנידון השאלה הנ"ל, שכיון שעיקר מה שסומכים על עדות הערכאות [שאמרו שמת בבית הרפואה] הוא משום שגוי נאמן בזה כשהוא מסיח לפי תומו, והרי המסיח לפי תומו על כרחך אינו מתכוין להעיד, ואם כן בזה לכו"ע אין הפסולים מצטרפים עם הכשרים ואין אחד נפסל בעבור חברו. ואף המכשירים עדות ערכאות בלי שיהיו מסל"ת [והטעם משום שאינם מרעים את נאמנותם], אבל על כל פנים הענין אמת שבמעשה זה לא התכוונו כלל להעיד בבית דין, אלא כתבו הרשימות בספריהם על פי משפטיהם, ולא היתה להם שום כוונה להעיד ולא באו לבית דין להעיד, ולכן בענין זה אין הכשרים והפסולים מצטרפים, ומקבלים העדות של אחד מהעדים המכחישים זה את זה שהרי רק אחד מהם שקרן, ומתירים את האשה להינשא.

כפתור

מתניתין דלא כרבי אליעזר דתניא רבי אליעזר אומר כל עיר שיש בה אפילו מזוזה אחת אינה נעשית עיר הנדחת

ופירש רש"י דכתיב 'ואבדתם את שמם מן המקום ההוא' וגו' וסמך ליה 'לא תעשון כן לה' אלקיכם', ובמזוזה הואיל וכתוב בה אזכרות אי אפשר לשריפה משום קרא דלא תעשון כן ואנן בעינן שללה וליכא דהאי שלל שמים הוא, ודברי רש"י תמוהין דהאי קאי אליבא דר' אליעזר דאית ליה אפילו שלל שמים בכלל, דמשום הכי מזוזה אחת מצלת. ונראה לפרש, על דרך הפשוט בכוונת רש"י במה דכתב ואנן, היינו אנן דקיימ"ל כרבנן ולא כרבי אליעזר, מזוזה אינה מצלת, משום דרחמנא צוותה רק לשרוף שללה, ומזוזה לאו שללה הוא אלא שלל שמים, ואתי שפיר דברי רש"י ונכון ב"ה.

(דעת סופר, ראה)

כל זמן שרשעים בעולם חרון אף בעולם ואמרינן מאן רשעים גנבי

איתא באבות (פ"א מ"ח) וכשיהיו בעלי דינים עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים, ואיתא בגמרא כל זמן שרשעים בעולם חרון אף בעולם ואמרינן מאן רשעים גנבי, וזהו יהיו בעיניך כרשעים, דע"כ אחד דמבקש ממון שאינו ראוי לו נקרא רשע לפי הגמרא הנ"ל.

(בני יהודה, אבות)

צדיק נפטר מן העולם רעה באה לעולם שנאמר הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק צדיק בא לעולם טובה באה לעולם

ישנם אנשים שהיו מידידי הצדיק בחייו, ברם כשנסתלק מן העולם עד מהרה שוכחים ממנו, אבל החסידים האדוקים מתאספים בזמנים תכופות לספר מגדולת הצדיק ויראתו, מתבוננים בכל מעשיו ומהדקים הקשר עמו וכאילו הוא חי ויושב עמם וממליץ טוב על ישראל. וזה 'הצדיק אבד ואין איש שם על לב' אלו המה האנשים הקרים ואדישים, אבל 'ואנשי חסד' החסידים נאספים באין מבין אי"ן אותיות אנ"י שרומז על שכינתא קדישא גדלות הבורא, אי"ן מרמז גם על שפלות עצמו אפס ואין, באי"ן נוטריקין ב'רכי ג'פשי א'ת ה', הם נאספים להזכר עבודת הצדיק תהלתו ותפלתו לפני השי"ת בעונה ושפלות הרוח. צדיק נפטר מן העולם, נפטר ואין זוכרים אותו אז רעה בא לעולם בא"ה נוטריקין ה'ביט און ב'יעקב, ומביא הפסוק 'הצדיק אבד ואין איש שם על לב', שישנם אנשים כאלו אשר הצדיק נפטר לגמרי ממחשבותם, אבל ישנם 'ואנשי חסד' נאספים ואין מבין, כנ"ל אצלם צדיק בא לעולם, כאילו הוא חי עמם לישבתם, טובה באה לעולם, בא"ה נוטריקין ה'דבקים ב'ה' א'לקיכם, מאסיפה כזו באים לדבקות בהשי"ת, והצדיק ממליץ טוב עליהם בתוך כלל ישראל ממשיך חסדים ורחמים.

(אמרי חיים, ליקוטים)

חדש - הופיע ויצא לאור במדבר א

הספר לביקור יאטו לאילן!

באורך נראה

אור

לחמש אור החיים המבואר

- פירוש רש"י השלם עם ביאור חדש מלוקט ממפרשי רש"י
- מהדורת 'אור החיים' מונה בדקדוק רב ע"פ דפו"ר בתכלית הפאר
- ביאור 'מאורי אור' - ביאור על דברי האוה"ח הק'
- ילקוט 'מאורי החיים' - לקט נרחב של מקורות
- מאמרי חז"ל וטובאות מספה"ק על 'אור החיים'

להגדיל תורה ולהאדירה

להשיג בהנחיות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

חדש - הופיע ויצא לאור חומש במדבר

להביא אמרי יש"ר

בסייעתא דשמיא הופיע ויצא לאור כרך נוסף מסדרת
"חומש רש"י המבואר"

על ספר במדבר

פירוש רש"י השלם מוגה ע"פ דפוסים מתוקנים
עם "ילקוט שינויי נוסחאות" בסוף הספר
"ביאורי רש"י" מיוסדים ומלוקטים מספרי רבותינו
לגלות עומק דברי רש"י ולהראות נפלאות מתורתו
מתומצתים וערוכים בשפה צחה וברורה
ובסופם "מילואים" להשלים הדברים הנאים
בארוכה ולבאר הענינים במלואם.

להגדיל תורה ולהאדירה

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66